

با اسکن QR یا
ورود به وبسایت
www.nocopy.ir
کد رهز را ثبت نمایید

NO COPY
www.nocopy.ir
1049305

با فایل صوتی

جلد اول آموزش سه تار

تالیف جلال ذوالفنون
به کوشش مهرداد ترابی

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

Setar
Setar
Setar

سرشناسه :	ذوالفنون، جلال- ۱۳۱۶
عنوان و نام پدیدآور :	آموزش سه تار جلد اول، جلال ذوالفنون به کوشش مهرداد ترابی
مشخصات نشر :	تهران : نشر هستان، ۱۳۸۳
مشخصات ظاهری :	۱۰۸ ص.: پارسیون ، همراه با فایل صوتی .
شابک :	۹۷۸-۹۶۴-۹۲۱۷۲-۷-۷
وضعیت فهرست نویسی :	فیفا
موضوع :	۱. سه تار - آموزش. ۲. سه تار -- پارسیون. الف. عنوان.
رده بندی کنگره :	۹۴۳/س MT۶۵۴
رده بندی دیویی :	۷۸۹/۷۲۳
شماره کتابشناسی ملی :	۴۹۷۸-۸۳ م

نشر هستان : تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، خیابان روانمهر، پلاک ۷۴ طبقه اول تلفن: ۶۶۴۸۱۱۵۲

•	آموزش سه تار جلد اول
•	تالیف: جلال ذوالفنون
•	به کوشش: مهرداد ترابی
•	نوبت چاپ: هفتاد و چهارم ۱۴۰۲
•	شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
•	لیتوگرافی: باخترا
•	چاپ: نور حکمت
•	صحافی: روشنگر
•	قیمت:
•	شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۲۱۷۲-۷-۷
•	شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۲۱۷۲-۳-۱
•	تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را به هر شکل، از جمله صوت، فیلم، نمایش، اقتباس، فتوکپی و فایل الکترونیکی بدون اجازه ناشر، نشر، پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

مرکز پخش: اورنگ

تهران: خیابان بهارستان، جنب بیمارستان طرفه، شماره ۱۲۸

تلفن: ۷۷۵۳۶۵۷۱-۷۷۵۳۵۸۳۴

مرکز پخش: درویش خان

تهران: خیابان بهارستان، روبروی پمپ بنزین، پلاک ۱۱۲

تلفن: ۷۷۵۳۴۰۲۲-۷۷۵۳۵۸۳۳

www.darvishkhan.net

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

فهرست

۶	پیشگفتار.....
۱۲	آشنایی با مبانی موسیقی.....
۱۸	بخش اول: دستگاه ماهور.....
۵۲	بخش دوم: دستگاه شور.....
۷۹	بخش سوم: آواز دشتی.....
۹۲	بخش چهارم: آواز ابوعطا.....

ماهور	شور	دشتی	ابوعطا
پیش درآمد (پنج قسمت)	درآمد	پیش درآمد	پیش درآمد
درآمد	کرشمه و فرود	درآمد	درآمد
کرشمه	شهر آشوب (چهار قسمت)	زرد ملیحه	سیخی
خسروانی	زیرکش سلمک	بیدگانی	سیخی آوازی
چهارپاره	گلریز	ترانه دشتی	رامکلی
مرغ سحر (دو قسمت)	مجلس افروز	گیلکی	حجاز
قطعه ضربی	مقدمه گریلی	شهر آشوب	حجاز ضربی
چهار مضراب	محله سنگتراشون	ضربی دشتی	چهارپاره
	درآمد اوج	دشتستانی	شمالی
	رباعی	اوج	ترانه محلی
	رضوی	رنگ	خسرو و شیرین
	گریلی	موسم گل	بسته نگار
	چهار مضراب		قطعه ضربی
			رنگ
			چهار مضراب

آشنایی با مبانی موسیقی

از آنجا که موسیقی هنری است که از ترکیب و ارتباط اصوات منشاء می گیرد برای آشنایی دقیقتر با موسیقی لازم است با برخی پدیده های صوتی بیشتر آشنا شویم.

هرگاه به جسم قابل ارتعاش نیروی کافی وارد کنیم جسم از حالت تعادل خود خارج شده و پس از مدت کوتاهی باز می گردد و حرکت رفت و برگشت تا زمانی که انرژی در این جسم باقی است ادامه می یابد. این پدیده را اصطلاحاً ارتعاش می گویند و فرکانس، عبارت است از تعداد این رفت و برگشت ها در یک ثانیه مثلاً اگر جسمی در هر ثانیه ۳۰ بار مرتعش شود فرکانس آن ۳۰ می باشد.

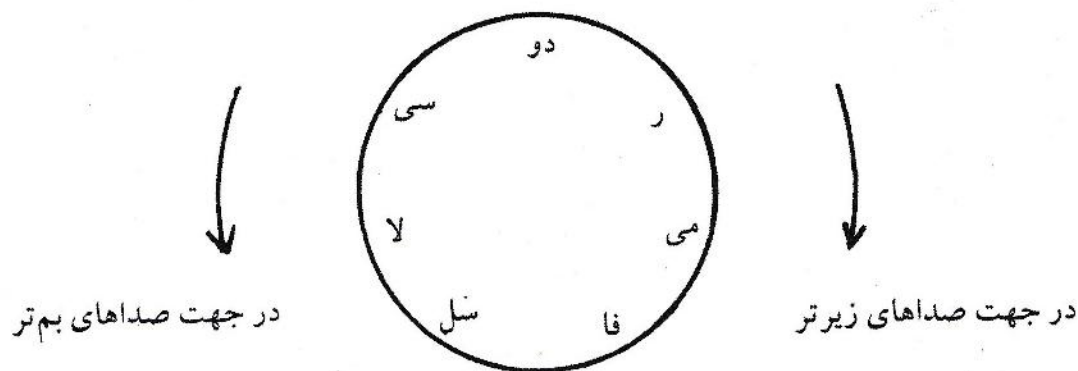
در صورتیکه فرکانس اجسام مرتعش ۲۰ تا ۲۰/۰۰۰ باشد، ارتعاشات تولید شده بوسیله اندام حس شنوایی (یعنی گوش) دریافت می شود و تولید کیفیتی می نماید که آنرا صوت می نامیم. هرچه فرکانس صوتی بیشتر باشد صدا زیرتر و هرچه فرکانس کمتر باشد صدا بم تر است. تمام اصواتی که در محدوده حساسیت گوش انسان قرار دارند مطبوع و خوشایند نیستند.

صدا های مورد استفاده در موسیقی دارای فرکانس بین ۳۰ تا ۴۰۰۰ می باشند که آنها را اصوات مطبوع می گویند و فرکانس اصوات سازها معمولاً از این حد تجاوز نمی کند.

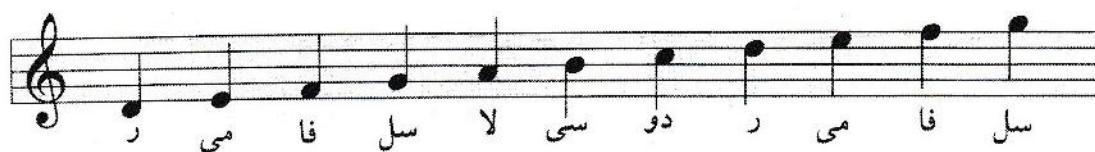
صدا های موسیقی را با الفبای مخصوصی به نام نوت بر روی خطوط حامل نمایش می دهند. این نوتها ۷ عدد هستند و اسامی آنها عبارتست از:

دو - ر - می - فا - سل - لا - سی

توجه کنید که تعداد صداها هر قدر هم زیاد باشد باز برای نامگذاری آنها از همان هفت اسم استفاده می شود. جهت روشن شدن این موضوع اسامی هفتگانه نوتها را روی دایره ای می نویسیم و ترتیب آنها را از نظر صدا های زیر و بم مشخص می کنیم.

حامل عبارت است از پنج خط افقی و موازی که از پائین به بالا شمرده می‌شود و هر نوت به نسبت موقعیتی که در روی خطوط حامل دارد اسمی خاص به خود می‌گیرد که نماینده یکی از صداهای موسیقی است. بوسیله حامل می‌توانیم یازده نوت متمایز را مشخص نماییم.

هرچه از پائین حامل به سمت بالا برویم نوتها نماینده اصوات زیرتری خواهند بود. یعنی در بین یازده نوت بالا نوت ر (زیر خط اول) از همه بم تر و نوت سل (بالای خط پنجم) از همه زیرتر است. توجه کنید که آنچه نوتها را روی حامل مشخص می‌کند سرنوتهاست نه خط دنباله آن. دنباله نوت با شکلهای متفاوت ممکن است در بالا یا پائین نوت قرار گیرد و حتی گاهی ممکن است بلندتر یا کوتاهتر از حد معمول باشد ولی بطور کلی در اسم نوت تاثیری ندارد. نوتها را از نظر موقعیتی که نسبت به حامل دارند به سه گروه تقسیم می‌کنیم.

۱- نوتهای روی خطوط

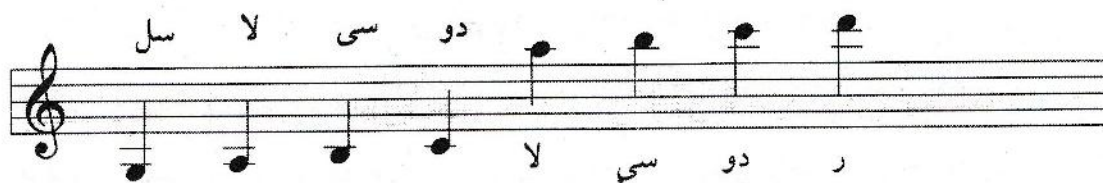
۲- نوتهای بین خطوط

۳- نوتهای پائین و بالای حامل

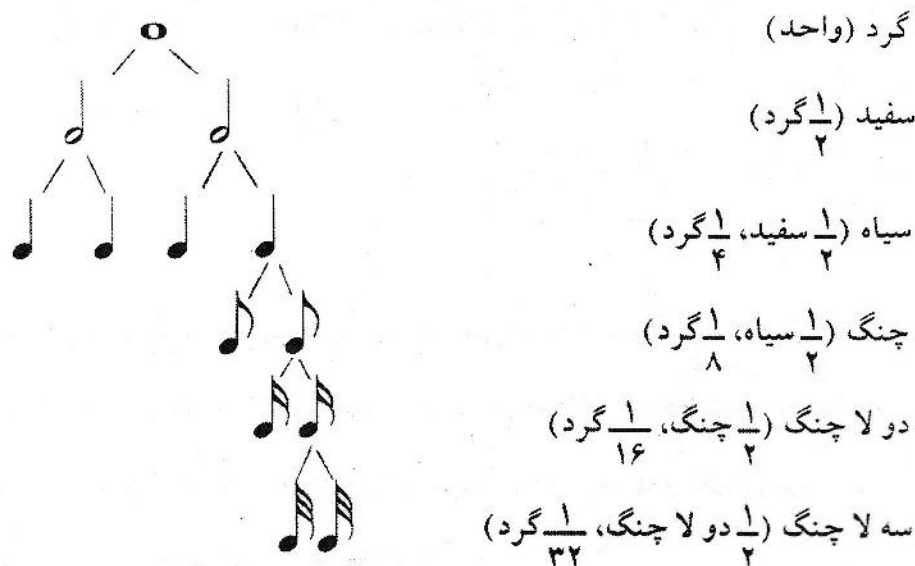

نوتهای موسیقی به این یازده نوت ختم نمی‌شود و معمولاً در سازها از صداهای زیرتر و یا بم‌تری نیز استفاده می‌شود که برای نشان دادن آنها از خطوط اضافی استفاده می‌کنیم. بوسیله خطوط اضافه می‌توان در پائین و بالای حامل نوتهای تازه‌ای نوشت و این ترتیب را تا جایی که ضرورت ایجاد کند می‌توان ادامه داد.

کلیه مطالب فوق مربوط به صداها و طریقه نوشتن آنها بود ولی در موسیقی غیر از صدا عامل اساسی دیگری هم مورد نظر است و آن عامل عبارت است از ریتم. صداها و موسیقی می توانند از لحاظ زمان کشش های گوناگونی داشته باشند. تقسیم صداها در زمانهای گوناگون موجب نظم و ترتیبی می شود که آنرا ریتم می گویند. گرچه ریتم در حقیقت یک نوع اندازه گیری زمان است ولی برای اندازه گیری آن از معیارهای متداول سنجش زمان همچون دقیقه و ثانیه استفاده نمی شود. مقیاس سنجش ریتم حرکت منظم و مداوم همچون حرکت پاندول ساعت و یا حرکات شبیه به آن است که هر پریود (رفت و برگشت) آن را به عنوان یک واحد ریتم اختیار می کنند و کشش صداها را بر اساس آن تنظیم می کنند. پس نوت های موسیقی در عین حال که صدای مشخصی را نشان می دهند کشش آنها هم مشخص می نمایند.

برای نشان دادن کشش نوت از تغییر شکل نوتها استفاده می کنیم. در موسیقی واحد کشش، نوت گرد است و کشش های دیگر را بر اساس آن می سنجیم.

واضح است که در یک قطعه موسیقی تمام نوتها دارای کشش مساوی و مشابه نیستند بلکه غالباً دارای کشش های متنوعی می باشند که ترکیب آنها سازنده ریتم قطعه می باشد.

بر اساس کشش های فوق کشش های دیگری نیز می توان ایجاد کرد.

بعنوان مثال هرگاه یک نقطه در سمت راست نوتی قرار گیرد به اندازه نصف کشش اصلی به آن اضافه می شود.

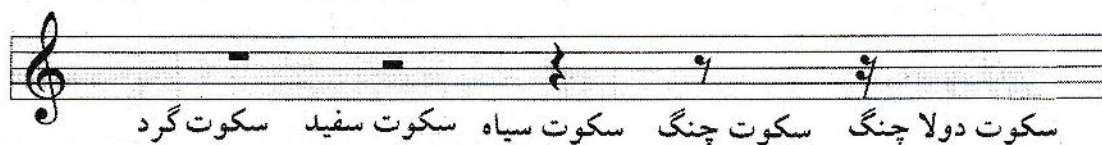
یعنی کشش یک نوت سیاه نقطه دار برابر است با یک نوت سیاه با اضافه یک نوت چنگ.

$$♩. = ♩ + ♪ = ♪ + ♪ + ♪$$

به همین ترتیب کشش یک نوت سفید نقطه دار برابر است با یک نوت سفید با اضافه یک نوت سیاه.

$$♩. = ♩ + ♩ = ♩ + ♩ + ♩$$

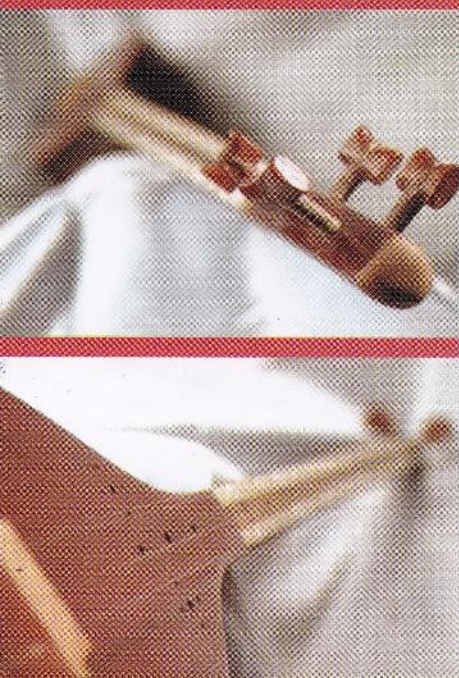
برای ایجاد زیبایی و تنوع در یک قطعه موسیقی در خلال صداها ی گوناگون از سکوت های کوتاه و بلند نیز استفاده می گردد. به ازاء کشش های مختلفی که در مورد نوتها ذکر شد سکوت های مختلفی هم وجود دارد.

نشر هستان

S
e
t
a
r

جلال ذوالفنون در سال ۱۳۱۶ در آباده فارس متولد شد. در کودکی همراه خانواده‌اش به تهران آمد. فراگیری موسیقی را از ده سالگی در خانواده‌ای اهل موسیقی شروع کرد و سپس به هنرستان موسیقی رفت و تار را در محضر استاد موسی خان معروفی آموخت. در آنجا پسود کسه عسلاوه پسر تار به آموزش ویلن و سه تار هم پرداخت.

در سال ۱۳۲۸ به استخدام اداره هنرهای زیبا درآمد و به تدریس موسیقی پرداخت، سپس رشته موسیقی را در دانشگاه تهران دنبال کرد. برداشت تازه‌ای که در این ایام از موسیقی ایرانی در او شکل گرفت نقطه عطفی بود که به کمک استادان نورعلی خان پرومند و دکتر داریوش صفوت عملی گردید.

از سال ۱۳۴۶ فعالیت خود را روی سه تار متمرکز کرد. پس از اتمام تحصیلات دانشگاهی جهت تکمیل آن به مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایرانی رفت. در آن مرکز به کار تحقیق و تدریس موسیقی ایرانی مشغول شد. در این سالها از راهنماییهای استادان یوسف فروتن و سعید هرمزی که از نوازندگان قدیمی سه تار بودند برخوردار گردید.

اساساً تألیفات جلال ذوالفنون در زمینه تدریس و نقد و بررسی است. از جمله «تجزیه و تحلیل موسیقی ایران» و کتاب حاضر می‌باشد.

این کتاب بر اساس تکنیک سه تار در چهار جلد، همراه با نوار، یکی دیگر از کارهای برجسته ایشان است.

PRODUCTION & DESIGN: KAMAR ARMAN
WWW.KAMARARMAN.COM

9 790901 450103

مرکز موسیقی بتهوون شیراز